

Bewustwo(o)rding

Het micromanagen van leerlingen

door René Berends

De school als fabriek! Het is een metafoor waar veel leraren van gruwen. Toch lijken we aan het idee te moeten wennen dat de wetten van het productiedenken uit de economie ook in het onderwijs gelden. Time is daarbij money. Elke minuut moet optimaal, efficiënt en doelgericht benut worden.

Een pijnlijk gevolg van deze manier van denken is dat leerlingen steeds meer geplande en gestandaardiseerde programma's doorlopen, waarbij leraren ze les voor les, thema voor thema, leerjaar voor leerjaar aan de onderwijsdoelen laten werken. Elke stap in de leerstof wordt daarbij nauwgezet geïnstrueerd, begeleid inge oefend en uiteindelijk zelfstandig uitgevoerd; lesroosters worden gevolgd met voor ieder halfuur een andere uit te voeren taak en leraren instrueren, observeren, controleren, geven feedback, beoordelen de resultaten en rapporteren gedetailleerd over de gemaakte vorderingen. Leerlingen zijn bij dit alles de uitvoerders.

Stel je eens een baan voor waarbij je op dezelfde wijze gemicromanaged wordt als leraren leerlingen micromanagen en waarbij er voor jou precies bepaald is wat je moet doen, hoe en wanneer je dat moet doen en in hoeveel tijd. Het is voor weinigen een aantrekkelijk vooruitzicht en velen zullen zo'n werksituatie als stressvol ervaren. De meeste mensen floreren immers niet bij micromanagement. Het staat haaks op de behoefte aan autonomie, wordt ervaren als een beperking van de eigen vrijheid en als een gebrek aan vertrouwen in het kunnen dragen van verantwoordelijkheid. Het is gebaseerd op de misvatting dat onderwijs optimaal en efficiënt verloopt als het door standaardisering beheersbaar is en gecontroleerd wordt als een productieproces. Leerlingen worden daar niet gelukkig van en het is de vraag of zo'n aanpak uiteindelijk maatschappelijk nuttig is en effectief leren tot gevolg heeft.

Leerling zijn is een hondenbaan, als we Yong Zhao, hoogleraar aan Michigan State University, mogen geloven. Hij stelt dat veel jongeren op school de dag uitzitten om daarna zo snel mogelijk weg te rennen naar de 'echte' wereld. Daar wordt er door die jongeren ook geleerd, maar doen die leerprocessen zich voor in betekenisvolle, functionele situaties en wordt er om probleemoplossend en kritisch denken gevraagd.

De drang naar efficiëntie heeft in het onderwijs ertoe geleid dat leerprocessen op microniveau worden beheerst, maar waar dit micromanagement bij productieprocessen in de industrie effectief is, leidt het in het onderwijs tot een gebrek aan betekenisvol en functioneel leren. Het vervreemdt leerlingen van de 'echte' wereld, met een gebrek aan motivatie voor en eigenaarschap van het eigen leren tot gevolg. Aan een lopende band is misschien een hoger rendement te halen door arbeiders zoveel mogelijk verantwoordelijkheid uit handen te nemen, in het onderwijs is het uiteindelijk effectiever de verantwoordelijkheid voor het leren in handen van de leerlingen te leggen. Daarbij past niet dat leraren leerlingen micromanagen, maar dat we leerlingen leren zichzelf te managen.

